

TRANSPARENȚA INFORMAȚIEI – INSTRUMENT IMPORTANT AL MANAGEMENTULUI ÎN ASIGURAREA PERFORMANȚEI ȘI DEZVOLTĂRII GUVERNANȚEI CORPORATIVE

<https://doi.org/10.52673/18570461.21.1-60.09>

CZU: 005.35:33

Doctor în economie, conferențiar universitar **Aliona BÎRCĂ**

E-mail: aliona.birca@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9365-7639>

Doctor în economie, conferențiar universitar **Liliana LAZARI**

E-mail: liliana.lazari@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Academia de Studii Economice din Moldova

TRANSPARENCY OF INFORMATION – IMPORTANT MANAGEMENT INSTRUMENT IN ENSURING PERFORMANCE AND DEVELOPMENT OF CORPORATE GOVERNANCE

Summary. The degree of transparency of an entity is assessed according to the entity's policies, control environment and access conditions of the various categories of stakeholders. Modern corporate governance determines the entity to adapt to the new market conditions, promoting a sustainable evolution in conditions of maximum transparency. In ensuring sustainable development, management must model its resources in such a way that the cost does not exceed the price and, at the same time, give credibility to stakeholders that the entity will reap long-term benefits. Performance means the most appropriate tools for translating financial and non-financial information into the entity's successful language in a sustainable way. Promoting transparency in the decision-making process involves placing on the entity's website information on the structure of corporate governance, risk management, internal audit and internal control, the company's remuneration policy, the performance appraisal system and the budgetary system.

Keywords: information transparency, corporate governance, performance appraisal systems, sustainability balanced scorecard.

Rezumat. Gradul de transparență al unei entități se evaluează în funcție de politicile entității, mediul de control și condițiile de acces pentru diversele categorii ale părților interesate. Guvernanța corporativă modernă determină entitatea să se adapteze la noile condiții ale pieței, promovând o evoluție durabilă în condiții de transparență maximă. În asigurarea dezvoltării durabile, managementul trebuie să-și modeleze resursele în așa fel încât costul să nu depășească prețul și, totodată, să ofere credibilitate părților interesate că entitatea va obține beneficii pe termen lung. Performanța semnifică cele mai adecvate instrumente de transpunere a informațiilor de ordin financiar și nefinanciar în limbajul de succes al entității pe o cale sustenabilă. Promovarea transparenței în procesul decizional presupune plasarea de informații, pe pagina web a entității, cu privire la structura guvernanței corporative, gestiunea riscului, auditul intern și controlul intern, politica de remunerare a companiei, sistemul de evaluare a performanței și sistemul bugetar.

Cuvinte-cheie: transparența informației, guvernanța corporativă, sistemul de evaluare a performanței, tabloul de bord sustenabil.

INTRODUCERE

Redimensionarea controlului intern în Republica Moldova prin prisma guvernanței corporative și a contabilității se referă, preponderent, la necesitatea dezvoltării principiului transparenței informaționale. O bună parte dintre entitățile autohtone nu dispun de pagină web sau nu prezintă informații financiare, prin urmare, nu respectă principiul dat. Existența unui număr impunător de legi în acest sens, cu diferențe sem-

nificative de la una la alta, creează dificultăți în procesul de evaluare a activității entităților și a dezvoltării guvernanței corporative.

O serie de legi, la nivel internațional, au marcat schimbări esențiale în viața economică, și anume: Legea companiilor britanice (1862), Legile valorilor mobiliare (1933, 1934), Legea Sarbanes-Oxley (SOX, 2002). Prima a fost adoptată pe fundalul nemulțumirii coloniștilor englezi față de introducerea dărilor de seamă financiare și contabile. Prin Legile valorilor

mobiliare s-a urmărit eliminarea deficiențelor marii crize economice din anii 1929–1933, drept rezultat, companiile americane au început să fie auditate. Inițial, legea SOX a fost implementată în viața economică și socială americană pentru a corecta deficiențele guvernantei corporative de la începutul secolului al XXI-lea, în mai puțin de un deceniu fiind implementată și în țara noastră. Toate aceste legi au pus bazele raportării actuale contribuind la dezvoltarea transparenței informaționale și a guvernantei corporative.

În acest context, studiul debutează cu analiza cadrului reglementativ național și internațional, a caracteristicilor teoretice și pragmatice ale transparenței informației. Fiind unul dintre principiile guvernantei corporative moderne, transparența se cercetează sub aspectul dezvoltării durabile, sistemului de evaluare a performanței și a riscului.

MATERIALE ȘI METODE

În alegerea strategiei de cercetare autorii au pus accent pe mixajul elementelor epistemologice și metodologice. În abordarea aspectului epistemologic, ideile experților în domeniu sunt examinate prin combinarea laturii pozitivistice cu a celei interpretativiste, iar paradigmele postpozitivistice și ale raționamentului profesional au determinat generalizarea ideilor și prezentarea concluziilor. Aspectul metodologic vizează testarea și validarea, din punct de vedere pragmatic, a legăturilor dintre principiul transparenței informaționale al guvernantei corporative și performanța entității. Suportul teoretico-conceptual se testează prin combinarea metodelor calitative cu cele cantitative în baza analizei de conținut conceptuală. Răspunsul la principalele întrebări de cercetare din articol este obținut prin consultarea unui șir de studii, reglementări naționale și internaționale, precum și a paginilor web ale celor mai mari contribuabili 2019–2020 din Republica Moldova în număr de 560 de entități.

TRANSPARENȚA ȘI COMUNICAREA INFORMAȚIILOR

Gradul de transparență a unei entități se evaluează în funcție de condițiile de acces pentru diferite categorii ale părților interesate. Accesul la informație a angajaților, proprietarilor, concurenților, clienților, furnizorilor și a instituțiilor publice se realizează în conformitate cu politica entității și este fundamentală în luarea deciziilor la toate nivelurile.

Informația prezentată trebuie să fie ușor de înțeles și să redea obiectiv tranzacțiile economice realizate. Potrivit Principiilor Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (G20/OCDE), un regim de

guvernanță corporativă trebuie să asigure prezentarea, sub toate aspectele semnificative și la timp, a informațiilor exacte legate de situația financiară, performanța financiară și nefinanciară, structura acționariatului. Comunicarea informațiilor ajută publicul larg să înțeleagă mai bine activitatea entității, strategiile și politicile de mediu și etice promovate, precum și relațiile în comunitatea din care face parte. Un astfel de regim promovează o transparență autentică, esențială pentru supravegherea entităților prin mecanismele economiei durabile, concretizarea acestora din urmă materializându-se prin următoarele cerințe:

- comunicarea informațiilor prin intermediul rezultatelor operaționale și financiare ale entității; factorii de risc; strategiile și performanțele financiare și nefinanciare; remunerarea și calificarea personalului implicat în conducere; operațiunile realizate cu părțile interesate;

- informațiile sunt prelucrate și diseminate în conformitate cu standardele de calitate recunoscute la nivel internațional în domeniul raportării financiare și nefinanciare;

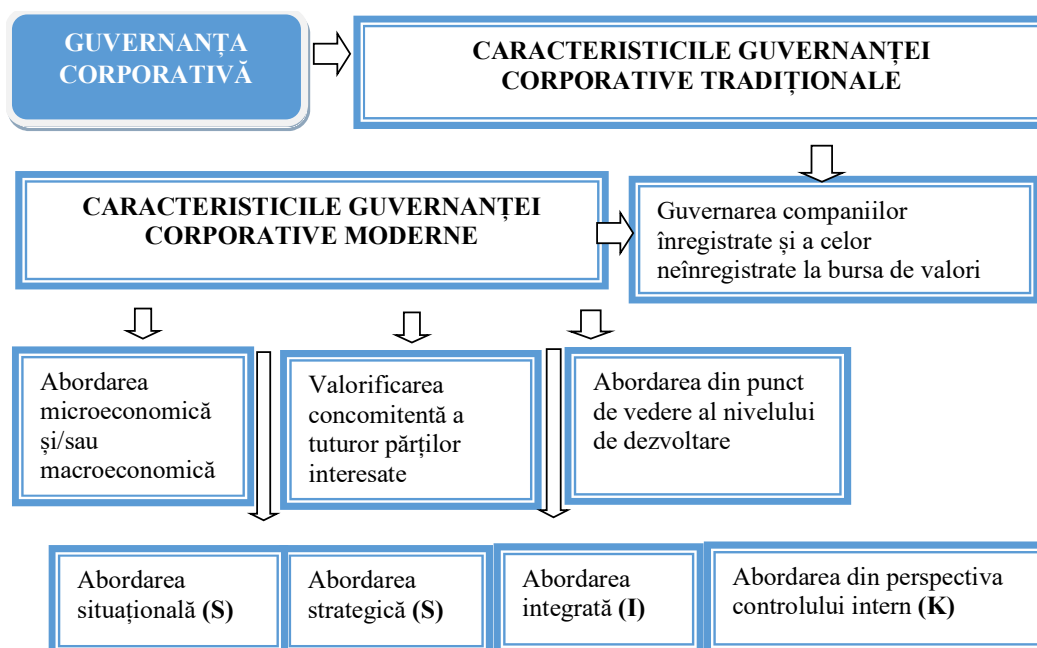
- informațiile prezentate trebuie certificate de o persoană din exterior, independentă față de entitate, denumită auditul extern. Aceste persoane din exterior sunt profesioniști competenți și calificați în verificarea activității entității pentru asigurarea administrației și acționarilor în legătură cu fiabilitatea datelor din situațiile financiare;

- metodele de prezentare trebuie să permită accesul la informații relevante în condiții echitabile tuturor părților interesate, în timp oportun și la cele mai mici costuri [1].

Examinarea acestor prevederi demonstrează importanța informației și conținutului acesteia. Situațiile financiare nu sunt suficiente pentru utilizatori. Ele trebuie combinate cu alte informații de natură financiară și nefinanciară în raportul conducerii în contextul dezvoltării guvernantei corporative.

IMPLICAȚIILE GUVERNANȚEI CORPORATIVE ÎN ASIGURAREA TRANSPARENȚEI INFORMAȚIEI

Guvernanța corporativă a evoluat alături de celelalte științe ale gestiunii. Potrivit DEX-ului, termenul *guvernanță* semnifică persoanele care guvernează sau se află în posturi de conducere. Savanții autohtoni au realizat puține cercetări în acest domeniu. Din cele 46 de surse bibliografice în domeniul guvernantei corporative ce figurează în Catalogul Partajat al Bibliotecilor Universitare din Republica Moldova, exceptând lucrările autorilor străini și ale autorilor acestei lucrări, doar șapte studii sunt semnate de autori naționali.

Figura 1. Elementele generale ale guvernării corporative.

Sursa: Elaborată de autor pe baza [2, p. 8-9], [3, p. 17].

Caracteristicile generale ale guvernării corporative sunt prezentate în figura 1. Aici, elementele guvernării corporative sunt divizate în funcție de abordarea tradițională și cea modernă și integrate cu principiile modelului „KISS”. Distincția fundamentală a abordării tradiționale de cea modernă se referă la guvernarea companiilor listate și ale celor nelistate la bursă. *Abordarea microeconomică și/sau macroeconomică ne orientează spre ideea că regulile guvernării la nivel de stat sunt diferite de cele la nivel de entitate, respectiv conducerea unei entități din sectorul corporativ nu poate fi asemuită cu cea din sectorul public.* C. Daily și D. Dalton afirmă că abordarea modernă trebuie să integreze interesele tuturor părților interesate: acționari, clienți, angajați și publicul [4, p. 371]. În această perspectivă, guvernarea corporativă modernă reprezintă sistemul prin care entitățile sunt dirijate strategic, gestionate și controlate într-o manieră transparentă, etică, întreprinzătoare și adecvată fiecărei situații.

M. Hilb pune în valoare principiile moderne ale modelului „KISS” cu referire la abordările: situațională, strategică, integrată și a controlului. Abordarea situațională se referă la mediul intern și extern al entității, în timp ce abordarea strategică și cea integrată pune accent pe factorii de succes în structura guvernării corporative, cu referire la caracteristicile predominante ale consiliului de administrație prin: componență, cultură, structură și viziune. Abordarea integrată se referă și la profesionalismul, la remunerarea și dezvoltarea managementului su-

perior, iar abordarea controlului, sub aspectul guvernării corporative, ține de următoarele caracteristici: audit, managementul riscului, comunicarea internă și externă, funcțiile și relațiile dintre consiliul de administrație și celelalte părți interesate. Literatura de specialitate ne propune două posibilități de conlucrare între consiliul de administrație și managementul executiv la elaborarea obiectivelor strategice: tratamentul tradițional și cel modern. Consiliul de administrație, potrivit tratamentului tradițional, este mai puțin implicat în activitatea entității, iar în cazul celui modern sunt antrenate ambele părți la elaborarea strategiilor, fapt ce contribuie la creșterea motivației și a transparenței [2].

Scandalurile financiare marchează evenimente neașteptate cu influențe semnificative, de cele mai multe ori negative, asupra activității economice. În aceste condiții apare întrebarea: care sunt relațiile dintre scandalurile financiare și guvernarea corporativă? De regulă, scandalurile se aplanează sau cauzele declanșării acestora se diminuează cu ajutorul instrumentelor guvernării corporative, și anume controlul intern. Punctul de reper al acestor politici sunt strategiile manageriale privind dezvoltarea durabilă. Ele se elaborează de membrii consiliului de administrație în colaborare cu managerii executivi și se ajustează în funcție de mediul intern și extern al entității, cadrul reglementativ, genul de activitate, politicile de resurse umane.

Gradul de realizare a obiectivelor strategice se verifică de:

- managerii executivi prin intermediul controlului bugetar;
- auditorii interni prin intermediul eficienței și eficacității operațiunilor economice;
- auditorii externi prin intermediul situațiilor financiare sub supravegherea comitetului de audit.

Toate aceste forme ale controlului și auditului sunt supravegheate, în cadrul entității, de către comitetul de audit – element al guvernancei corporative.

Caracteristicile guvernancei corporative, din punct de vedere reglementativ, sunt cercetate prin analiza comparativă (tabelul 1) a Codurilor de guvernare corporativă (CGC) din diverse țări.

După cum rezultă din tabelul 1, transparența reprezintă una dintre caracteristicile principale ale guvernancei corporative. În Capitolul VII „Dezvăluirea informației și transparența” din Codul de guvernare corporativă al Republicii Moldova, se menționează: *societatea entitate de interes public trebuie să dezvăluie informații în conformitate cu prevederile legale, urmând să asigure publicarea pe pagina web .... situațiile financiare anuale și alte rapoarte ale societății; informații privind controlul intern și cu privire la activitatea de audit etc.* [7, art. 104 (pct. 6-7)]. Prin urmare, transparența, potrivit reglementărilor naționale, este obligatorie pentru entitățile de interes publice care

trebuie să prezinte pe pagina web, pe lângă situațiile financiare, raportul de audit și o serie de alte informații în raportul conducerii.

Din această perspectivă, considerăm necesar de a consulta prevederile Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. Astfel, *raportul conducerii entității de interes public ale cărei valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată cuprinde un capitol privind guvernarea corporativă care trebuie să conțină informații privind: a) Codul de guvernare corporativă aplicat de entitate, cu referință la sursa publicării; b) gradul de conformare a entității prevederilor din Codul de guvernare corporativă prevăzut la lit. a)* [8, art. 23]. După cum se observă, în primul rând entitățile înregistrate la bursa de valori trebuie să prezinte în raportul conducerii un capitol cu privire la guvernarea corporativă, deși în Codul de guvernare corporativă al Republicii Moldova nu se menționează acest lucru. În al doilea rând, acest raport conține și informații cu privire la performanța entității, structura conducerii și schimbările realizate în perioada de raportare, controlul intern. În al treilea rând, se justifică faptul că transparența informației este un element al guvernancei corporative determinat de dezvoltarea durabilă.

Tabelul 1

Elementele guvernancei corporative stipulate de CGC ale Republicii Moldova, OECD, Federației Ruse, României și Ucrainei

Structura CGC din R. Moldova	Structura CGC OECD	Structura CGC din Rusia
<ul style="list-style-type: none"> - Drepturile acționarilor - Organele de conducere ale societății - Secretarul corporativ - Politica de remunerare - Conflictul de interese - Rolul părților interesate în guvernarea corporativă - Dezvăluirea informației și transparența - Auditul, controlul intern și managementul riscului 	<ul style="list-style-type: none"> - Bazele conceptuale ale guvernancei corporative - Drepturile și tratamentul echitabil al acționarilor și funcțiile cheie ale proprietarilor <ul style="list-style-type: none"> - Investitorii instituționali, piețe bursiere și alți intermediari - Rolul părților interesate în guvernarea corporativă - Dezvăluire și transparență - Responsabilitățile consiliului de administrație 	<ul style="list-style-type: none"> A. Principiile guvernancei corporative - Drepturile acționarilor și egalitatea condițiilor pentru exercitarea drepturilor lor - Consiliul directorilor companiei - Secretarul corporativ al companiei <ul style="list-style-type: none"> - Sistemul de remunerare al membrilor consiliului de administrare - Organele executive și alți manageri cheie ai companiei - Sistemul de gestiune a riscului și controlul intern <ul style="list-style-type: none"> - Acțiuni materiale ale corporației B. Recomandări privind principiile guvernancei corporative
Structura CGC din Ucraina	Structura CGC din România	
<ul style="list-style-type: none"> - Recomandări pentru guvernare - Recomandări pentru consiliu - Recomandări pentru management <ul style="list-style-type: none"> - Recomandări pentru audit și raportare - Recomandări pentru mediul de control - Recomandări pentru părțile interesate 	<ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitățile Consiliului - Sistemul de gestiune a riscului și controlul intern - Justa recompensă și motivare - Adăugând valoare prin relațiile cu investitorii 	

Sursa: Elaborat de autor în baza CGC [5], [6], [7].

DEZVOLTAREA DURABILĂ ȘI TRANSPARENȚA INFORMAȚIEI

Legea SOX a fost adoptată drept o măsură de apănare a scandalurilor financiare (Enron, Tyco International, WorldCom, Xerox, Global Crossing, Adelphia Corporation etc.) și de corectare a deficiențelor guvernării corporative. Deși această lege, la început, se referea numai la entitățile americane, în prezent o parte dintre prevederile sale se regăsesc și în legislația națională a diferitor țări, inclusiv în Republica Moldova. Responsabilitatea corporativă asupra informațiilor din raportările financiare este elementul cheie al acestei legi, dezvăluit de marea majoritate a țărilor lumii. La nivel național, prevederile respective se regăsesc într-un șir de acte juridice cu referire la: Codul de guvernare corporativă din Republica Moldova, Legea contabilității și raportării financiare, Legea privind auditul situațiilor financiare, Regulamentul de activitate al Consiliului de supraveghere publică a auditului, Regulamentul cu privire la modul de selectare a entităților de audit și ter-

menii de referință pentru auditarea situațiilor financiare individuale ale întreprinderilor de stat/municipale și societăților pe acțiuni în care cota statului depășește 50 % din capitalul social.

Sustenabilitatea, potrivit Raportului Brundtland (ONU, 1987), urmărește *procesul de dezvoltare pentru satisfacerea nevoilor în prezent, fără a influența capacitatea de satisfacție a nevoilor generațiilor viitoare* [9]. După cum se observă, definiția are un caracter general și este dificil de dedus rolul entității în cadrul acestui demers. C. Faris, B. Gilbert și alți cercetători au sugerat că dezvoltarea durabilă (sustenabilă) nu trebuie privită doar ca o modalitate de reducere a costurilor sau de creștere a eficienței, ci și ca un instrument de competitivitate și dezvoltare prin poziționarea de produse, servicii și mărci care fac apel la părțile interesate ale entității [10].

În această perspectivă, dezvoltarea durabilă, din punct de vedere al intereselor naționale, presupune respectarea unor anumite obiective prezentate mai detaliat în tabelul 2.

Tabelul 2

Obiectivele Republicii Moldova privind dezvoltarea durabilă și implicațiile conducerii entității în realizarea acestora

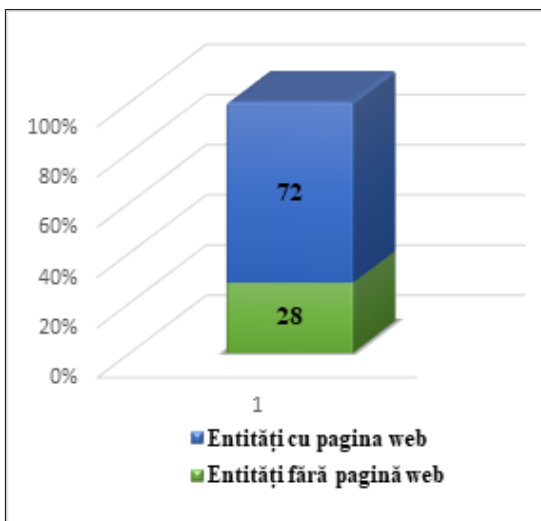
Nr.	Obiective Naționale de Dezvoltare Durabilă (ODD)	Implicare directă	Implicare indirectă
1.	ODD 1: Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context		✓
2.	ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile		✓
3.	ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă		✓
4.	ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți		
5.	ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor		
6.	ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți		✓
7.	ODD 7: Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern		✓
8.	ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți		✓
9.	ODD 9: Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației	✓	
10.	ODD 10: Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta		
11.	ODD 11: Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile		
12.	ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile	✓	
13.	ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor		✓
14.	ODD 14: Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă		

15.	ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate		✓
16.	ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile		
17.	ODD 17: Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă		✓

Sursa: Elaborat de autor în baza informației Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [11].

După cum rezultă din tabelul 2, țara noastră este implicată în realizarea obiectivelor globale ale dezvoltării durabile, iar conducerea entității are implicații directe la implementarea acestora prin reducerea costurilor și încurajarea inovației. Astfel, una dintre condițiile necesare de respectat în asigurarea dezvoltării durabile se referă la faptul că, de regulă, prețul este determinat de piață, iar managementul trebuie să-și modeleze resursele în așa fel încât costul să nu depășească prețul și, totodată, să ofere credibilitate părților interesate că entitatea va obține beneficii pe termen lung.

Verificarea gradului de implementare a principiului transparenței în activitatea practică se realizează în baza Declarației de Guvernare Corporativă anexa nr. 67/10 din 24.12.2015, și anume prin poziția ce conține următoarea cerință: *Dispune societatea de o pagină web proprie?* Răspunsul la această întrebare este cercetat prin consultarea paginilor web ale celor mai mari contribuabili 2019–2020 din Republica Moldova în număr de 560 de entități. Această categorie este preluată de pe pagina web a Inspectoratului Fiscal, iar rezultatele studiului sunt prezentate în figurile 2 și 3.

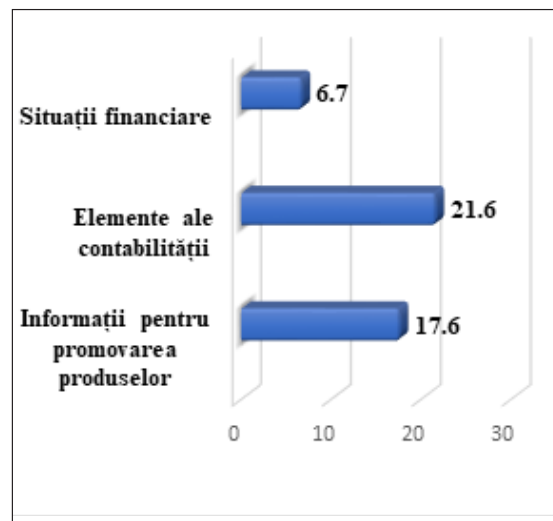

Figura 2. Transparența informației în cadrul entităților autohtone, %.
Sursa: Elaborată de autor în baza [12].

După cum rezultă din figura 2, din cele 560 de entități (100 %), 402 entități (72 %) dețin pagină web, în timp ce 158 de entități (28 %) nu dispun de o asemenea pagină. Dintre 402 entități cei mai mari contribuabili, au fost selectate pentru studii mai detaliate doar 159 de entități (figura 3), fiind excluse entitățile mici. Astfel, ponderea cea mai mare, de 21,6 %, o dețin entitățile ce au prezentat doar unele elemente ale rapoartărilor financiare și numai 6,7 % au prezentat situațiile financiare complete pentru anul 2018.

Cercetarea influenței Legii SOX asupra situațiilor financiare naționale demonstrează că o parte dintre aceste prevederi sunt aplicate și în Republica Moldova. În același timp, este necesar de realizat o revizuire a cadrului juridic național pentru a facilita dezvoltarea responsabilității financiare a managementului la nivel național.

În prezent, dezvoltarea durabilă nu mai este concepută doar ca o modalitate de reducere a costurilor sau de creștere a eficienței, ci ca un instrument de competitivitate și dezvoltare prin poziționarea de produse, servicii și mărci care fac apel la părțile interesate ale entității. Acestea oferă valoare atunci când se recunoaște și se răspunde atât oportunităților, cât și

Figura 3. Conținutul informației prezentate de entitățile autohtone, %.
Sursa: Elaborată de autor în baza [12].

riscurilor. Integrarea sistemului de gestiune a riscului asigură continuitatea entității și, respectiv, supraviețuirea, dacă se combină elementele controlului intern, ale auditului și contabilității.

POZIȚIA PERFORMANȚEI ENTITĂȚII ÎN ASIGURAREA TRANSPARENȚEI INFORMAȚIONALE

Performanța semnifică cele mai adecvate instrumente de transpunere a informațiilor de ordin financiar și nefinanciar în limbajul de succes al entității. Cea mai actuală categorie se consideră performanța nefinanciară și este reprezentată prin gradul de satisfacție a clienților, furnizorilor, angajaților și a altor părți interesate. Calitatea produselor sau a serviciilor reflectă unul dintre indicatorii esențiali cu referire la: numărul de reclamații, volumul rezervărilor repetate, volumul livrărilor efectuate în timp util, timpul de așteptare a clientului etc. Evaluarea personalului se poate face prin analiza mai multor indicatori, însă cei mai recomandabili sunt: fluctuația personalului, numărul mediu de zile/ore de instruire pe angajat, structura personalului în funcție de vechime, vârstă, sex. Indicatorii de na-

tură nefinanciară sunt prezentați în baza informațiilor furnizate din partea departamentelor de resurse umane, marketing și logistică, financiar-contabil și se întocmesc ușor deoarece nu necesită calcule suplimentare.

Analiza activității economico-financiare cuprinde o multitudine de indicatori utilizați în funcție de structura entității și scopul urmărit, însă ei nu trebuie considerați identici cu performanța. Evaluarea performanței presupune selectarea celor mai reprezentativi indicatori de natură financiară și nefinanciară ce caracterizează situația entității și se prezintă în raportul conducerii. În calitate de limite în gestiunea curentă a activității entității se recomandă utilizarea diversilor indicatori (tabelul 3).

Examinarea conținutului indicatorilor din tabelul 3 demonstrează complexitatea și diversitatea acestora. Cele patru perspective ale tabloului de bord clasic elaborat de R. Kaplan și D. Norton sunt completate de autorii acestui articol prin *perspectiva nefinanciară și perspectiva dezvoltării durabile*. Complexitatea și diversitatea noilor indicatori reflectă tendințele actuale ale pieței mondiale și efortul entității menit să o mențină competitivă prin promovarea unei dezvoltări sustenabile bazate pe performanțe.

Tabelul 3

Tabloul de bord sustenabil

<p>PERSPECTIVA FINANCIARĂ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Creșterea profitabilității: ROCE, ROA, ROE 2. Creșterea lichidității: lichiditatea curentă, testul acid 3. Creșterea stabilității financiare: <ul style="list-style-type: none"> - rata generală de îndatorare - rata de îndatorare financiară 4. Creșterea profitului pe acțiune – EPS 	<p>PERSPECTIVA CLIENT</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Creșterea segmentului de piață 2. Ponderea cheltuielilor cu clienții după livrarea bunurilor 3. Numărul de ore de contact direct al agenților de vânzări cu clienții
<p>PERSPECTIVA NEFINANCIARĂ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Riscul strategic 2. Riscul operațional 3. Riscul financiar 4. Riscul de conformitate, 5. Numărul reclamațiilor și al litigiilor 6. Numărul acordurilor de colaborare 	<p>PERSPECTIVA INTERNĂ DE AFACERI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Creșterea eficienței și eficacității operațiunilor economice 2. Numărul produselor create/inovație 3. Reducerea ciclului financiar
<p>PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII DURABILE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Creșterea acțiunilor filantropice: sponsorizări, donații 2. Codul etic 3. Codul de guvernare corporativă 4. Reducerea conținutului real de nutrienți și toxine 5. Suma amenzilor și penalităților achitate cu excepția celor fiscale și financiare 	<p>PERSPECTIVA PERSONALULUI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Profitul pe angajat 2. Creșterea abilităților de dezvoltare a angajaților prin perfecționare continuă: <ul style="list-style-type: none"> - conducătorii 30 de ore în medie pe an - specialiștii 20 de ore în medie pe an - funcționarii 10 ore în medie pe an 3. Rata de retenție a angajaților 4. Resurse financiare alocate pentru dezvoltare profesională: conducători, specialiști, funcționari, angajați necalificați

Sursa: Elaborat și ajustat de autor în baza informației [13; 14].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Cercetarea problemelor legate de transparența entității față de cerințele utilizatorilor interni și externi arată că aceasta este o situație determinată de o serie de factori de ordin obiectiv și subiectiv. Spre exemplu, cadrul reglementativ al unei țări se referă la factorii obiectivi, însă gradul de implementare a acestuia este o mărime subiectivă determinată de cultura economică a țării respective, de atitudinea conducerii entității și profesionalismul angajaților.

Unul dintre obiectivele dezvoltării sustenabile vizează convingerea administrației entității în necesitatea prezentării publice a informațiilor cu privire la performanța financiară și nefinanciară. Această informație ajută publicul larg să înțeleagă mai bine activitatea entității, viziunile și politicile promovate, relațiile cu furnizorii, clienții, instituțiile publice și comunitatea din care face parte. Complexitatea și diversitatea noilor indicatori reflectă tendințele actuale ale pieței mondiale și efortul entității pentru a o menține competitivă prin promovarea unei dezvoltări sustenabile bazate pe performanțe.

În pofida faptului că performanța nefinanciară are un rol esențial în procesul decizional, punctul de reper în sistemul de evaluare îl constituie performanța financiară. Aceasta include indicatorii de profitabilitate, lichiditate, solvabilitate și eficiență. Indicatorii de profitabilitate constituie un important instrument în evaluarea performanței financiare și se referă la: *rentabilitatea capitalului permanent (ROCE)*, *rentabilitatea veniturilor din vânzări*, *rentabilitatea activelor (ROA)*, *rentabilitatea capitalului propriu (ROE)*. Entitățile pot fi extrem de profitabile, dar se confruntă cu probleme atunci când au nevoie de cantități mari de numerar, mai ales în perioada curentă afectată de pandemia coronavirus. De aceea, în procesul de evaluare a situației financiare este necesar să se determine lichiditatea activelor prin intermediul *coeficienților lichidității curente, generale sau intermediare*. Gradul de îndatorare financiară se verifică prin intermediul indicatorilor de solvabilitate: *rata generală de îndatorare*, *rata de îndatorare financiară*, *gradul de acoperire a dobânzii*. În această perspectivă se recomandă și analiza indicatorilor de eficiență prin intermediul următorilor indicatori: *numărul de rotații ale activelor*; *duratele de rotație a stocurilor*, *datoriilor*, *creanțelor*; *durata ciclului financiar și al celui operațional*.

CONCLUZII

Gradul de transparență al unei entități se evaluează în funcție de condițiile de acces pentru diversele categorii ale părților interesate. Analizată la modul

general, transparența reflectă claritatea, realitatea și utilitatea elementelor prin felul în care se prezintă informația cu privire la activitatea entității. Nivelul transparenței, cel mai frecvent, se evaluează în baza informațiilor plasate pe pagina web a entității. Astfel, informația cu privire la activitatea prestată de entitate nu este suficientă pentru utilizatori, ea trebuie combinată cu cea de ordin financiar în spiritul dezvoltării sustenabile. Tabloul de bord sustenabil este instrumentul cel mai recomandabil de noi ce poate fi utilizat de entitate în prezentarea pe pagina web a performanței financiare și nefinanciare.

Guvernanța corporativă ne ajută în acest sens prin intermediul principiilor sale, și anume al principiului transparenței și comunicării informației. În această perspectivă, considerăm că pagina web a entității trebuie să conțină, pe lângă informații cu privire la activitatea sa, și informații de alt gen: situațiile financiare, raportul conducerii și rapoartele de audit. Raportul conducerii este unul dintre cele mai noi rapoarte și poate include informații atât de ordin financiar, cât și nefinanciar.

Deși în Codul de guvernare corporativă național se amintește numai de societățile pe acțiuni, totuși noi considerăm că în această categorie trebuie incluse entitățile mijlocii, entitățile mari și entitățile de interes public care întocmesc și prezintă anual, împreună cu situațiile financiare și raportul conducerii. Acest raport are formă nestandardizată, însă trebuie să includă informații cu privire la perspectivele de dezvoltare, principalele riscuri și incertitudini, indicatorii financiari și nefinancieri de performanță, răscumpărarea părților sociale și a acțiunilor proprii, filialele și litigiile entității, protecția mediului și oportunitățile profesionale ale angajaților, codul de guvernare corporativă aplicat de entitate, sistemul de control intern.

BIBLIOGRAFIE

1. Principiile de guvernare corporativă ale OCDE/G20, 2015. [on-line] <http://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/> (vizitat la 12.08.2020).
2. Hilb M. New Corporate Governance. Successful Board Management Tools, Fourth Edition, 2012. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 238 p.
3. Gherghina Ș. Guvernanța corporativă și valoarea întreprinderii. București: ASE, 2017, 296 p.
4. Daily C. M., Dalton D. R., And Cannella A. A. Corporate Governance: Decades of Dialogue and Data. In: Academy of Management Review, no. 28 /3, 2003, p. 371-382.
5. Bursa de Valori a Moldovei. [on-line] <http://www.moldse.md/> (vizitat la 19.08.2020).
6. European Corporate Governance Institute. [on-line] <https://ecgi.global/content/codes/> (vizitat la 19.08.2020).

7. Cod de guvernare corporativă din Republica Moldova, Comisia Națională a Pieței Financiare. În: Monitorul Oficial nr. 49-54 din 04.03.2016. [on-line] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363619> (vizitat la 19.08.2020).
8. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. În: Monitorul Oficial nr. 1-6 , art. nr. : 22 din 05.01.2018, data intrării în vigoare: 01.01.2019. [on-line] <http://lex.justice.md/md/373601/> (vizitat la 12.08.2020).
9. Association of Chartered Certified Accountants. [on-line] <https://www.accaglobal.com/gb/en.html> (vizitat la 12.08.2020).
10. Faris C., Gilbert B., Leblanc B., Ballou B., Heitger D.L. Demystifying Sustainability Risk. Integrating the triple bottom line into an enterprise risk management program. The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO): Copyright © 2013.14 p.
11. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. [on-line] <http://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&id=6306&idc=605> (vizitat la 09.09.2020).
12. Lista contribuabililor mari 2019–2020. [on-line] <https://www.fisc.md/Upload/Anexe/Lista%20contribuabililor3.pdf> (vizitat la 09.09.2020).
13. Biazzo S., Garengo P. Performance Measurement with the Balanced Scorecard. A Practical Approach to Implementation within SMEs, 2012, Springer: Verlag Berlin Heidelberg. 141 p. [on-line] <https://www.springer.com/gp/book/9783642247606> (vizitat la 16.09.2020).
14. Kaplan R., Norton D. The Balanced Scorecard: Translating Strategy Into Action, Harvard Business School Press. 1996. [on-line] <https://www.amazon.com/Balanced-Scorecard-Translating-Strategy-Action/dp/0875846513> (vizitat la 16.09.2020).
15. Lazari L. Prezentarea adevărului contabil prin imaginea fidelă și reală a poziției și performanței financiare a entității. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”, 25-26 septembrie, Chișinău, 2015, vol. 3, p. 93-97. [on-line] https://old.ase.md/files/publicatii/electronice/25092015_3.pdf (vizitat la 16.09.2020).
16. Bircă A. Financial performances measurement tools. In: Econ papers, Annals of the Constantin Brâncuși, Economy Series, Issue, 3/2016, University of Târgu Jiu, p. 169-173. [on-line] https://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2016-03/31_Birca.pdf (vizitat la 16.09.2020).
17. Bircă A. The role of managerial performance in the assessment of entity's financial position. In: Information society and sustainable development, Proceedings of the International Scientific Conference, 14-15 aprilie, 2016. Polovragi, Gorj: Academica Brâncuși House Publisher, p. 357-359.

Arta cămășii cu alțiță – candidat pentru Lista reprezentativă a patrimoniului UNESCO.
Formația Etnofolclorică „Alțiță”, orașul Bălți.